

ἤρξατο προανκρούων τὸ γλυκυθυμότερον τῶν ἁσμάτων του. Ἦτο ἡχός τις Ὀθωμανικός, ἡ Περσικός, Ἀμαρὲς λεγόμενος, ὅπως οὖν μὲν ὅμοιοι πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψαλμωδίαν, ἀλλὰ κατὰ μυστος πάθους, καὶ ἔλεους· μελωδία ἐπι-σεσυρμένον, πληκτικόν, συγκινητικόν, ἀναμιμνήσκον τοὺς γογγυσμούς τοῦ ἀνέμου ἐπὶ αἰολείου κιθάρας· ἄσμα, μὴ ἀποπνέον, ἡ πένθος, καὶ γόους, καὶ ἐπιζητήματα διαβρυσάσης εὐδαιμονίας. Ἡ ἠδυφωνία τοῦ ψάλτου μου, γαργαλίσασα τὴν φιλοτιμίαν ἄλλων ναυτῶν καὶ ἀλιέων, αὐτεσχεδίασε μετ' ὀλίγον τὴν αὐτὴν συμφωνίαν, ἦν, ἀναμέσον βαθυσκιῶν πλατάνων, παρὰ τὴν ὄχθην κελαρῖζοντος ποταμίσκου, διεγείρει τιτύβισμα ἀηδόνας, προσκαλούσης τὰς ἄλλας ἀηδόνας εἰς μουσικὴν συναγρύπνησιν. Περὶ μεσονύκτιον, λεπτός ἄνεμος ἐρρύτιδωσε τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων, καὶ ἀπὸ τοὺς κήπους τῶν προαστείων ἐκόμισεν εἰς τὴν πνοὴν μου ἀρώματα κιτραίας, ἡ πορτοκαλλίας. Τὸ μονόδημα τρέπεται διὰ μιᾶς εἰς γενικὴν συνῶδιαν, καὶ ἡ λίμνη ἀναπέμπει ἐκ παντὸς μέρους τόσους ἤχους περιπαθεῖς, ὅσους οἱ ἀντίλαλοι τῆς ἐρημίας δὲν προφθάνουν νὰ ἐπαναλάβωσιν. Ἐγὼ ἡχροαζόμενη ἐξεστηκώς, ἡχροαζόμενη ἄφετος εἰς τὰ κατευναστικά ἀνακλινίσματα τοῦ συμπάλματος, ἡχροαζόμενη συγκεκλινημένος ἕως δακρύων. Οὐρανός, σελήνη, ὕδατα, ὄρη, κοιλάδες, ἐρείπια, τάφοι, ὅλα συνάμα τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ θεάματός μου, ὅλα ὡμοφώνησαν ἐναρμονίως καὶ προσφυῶς μὲ τὸ μοιρολόγιον ἐκεῖνο τῆς μοναξίας.

Ἐκὼν ἄκων μετὰ τινος ἡμέρας ἀπέπλευσα, καὶ, οἶμοι, ἔκτοτε οὐτ' ἐγὼ ἐπανείδον τὴν φίλην γῆν, οὔτε ἄλλη νύξ παρομοία ἐπανέτειλεν, εἰσακούσασα εἰς τὰς προσφωνήσεις μου! Ἄλλ' ἐὰν ἡ ὄπτασία παρήλθεν ἀνεπιστρέπτως, τὸ μνημονικὸν ὅμως τῆς καρδίας διασώζει ζωντανὴν καὶ πάλλουσαν ἔτι μίαν τινὰ ἀνάμνησιν τῆς ὄπτασίας αὐτῆς. Ὁ ἀνατολικὸς ἤχος τοῦ ναύτου ἐνεχαράχθη εἰς τὸ μνημονικόν μου ἀνεξαλείπτως, καὶ — παράδοξον! — ὁ ἤχος αὐτὸς κατέστη ἔκτοτε πρὸς ἐμὲ καὶ παρηγόρημα κατανυκτικόν, καὶ ἀλεξιφάρμακον δραστήριον ἀνὰ πᾶσαν τυχοῦσαν δυσθυμίαν. Τὸν ἤχον αὐτὸν ἀναμιμνυρίζω θαιᾶ τῆ φωνῆ, ὅταν, παρακολουθῶν ἐρημὸν τι παρθαλάσσιον, ἔμπροσθεν ἐκβρασσομένων κυμάτων, ὑπὸ τὰς πνοὰς λυσσώδους Λίβυος, συρίζοντός μου εἰς τὰ ὄτα, καὶ περισφενδονίζοντος τὸν ἐπενδύτην μου, ἐρωτῶ ἐμαυτὸν: πρὸς τί περιφέρομαι εἰς ξένην γῆν, τόσον μακρὰν ἀπὸ τὰ λείψανα τῶν πατέρων μου, ἀδιακόπως συμμιγνύμενος μὲ ὄχλον ἄγνωστον καὶ ἀλλότριον; Ὁ ἀγαπητός ἤχος μοι ἐπανερχεται εἰς τὸ στόμα δσάκις ἐπιλάμψη Σεπτεμβριανὴ σελήνη εἰς τὸ στερέωμα, δσάκις ἠδύνωσι τὴν ὄσφρησίν μου θυμιάματα πορτοκαλλίας, ἡ κιτραίας, μόλις ἐξ ὕψους τοῦ σκοπευτηρίου μου διακρίνω εἰς

τὸν ὑποκείμενον αἰγιαλὸν φανούς ἀλιέων, περιπετομένους ἐν μέσῳ τοῦ σκότους ἐν εἶδει λαμπυρίδων. Τὸν ἑτερέτισα παρὰ τὰς ὄχθας λιμνῶν καὶ ποταμῶν τὸν ἐκόμισα ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν Ἀλπεων· μὲ τὴν πληξικάρδιον μελωδίαν του ἐπεχείρησα νὰ ἀμαυρῶσω βόχθον βροντοφώνου καταρράκτου. Παρρησία δὲ τὸ ὁμολογῶ· οὐδὲν ὄργανον μουσικόν, οὐδεμία ἔντεχνος συμφωνία, οὐδὲν ἀνάγνωσμα, ἔστω καὶ τὸ δραματικώτερον, ἐμποιεῖ εἰς τὸ πνευμά μου τόσην ἱαματικὴν ψυχαγωγίαν, ὅσην μοι παρέχει ὁ ἀπλούστατος καὶ ἀπεριποίητος ἡχός μου. Οἱ οἰκειότεροι, ἀστεϊζόμενοι, χλευάζουν ἐνίοτε τὸ ἀπειρόκαλον τῆς προτιμήσεώς μου· ἀλλ' οὗτοι παραβλέπουν τὰ νήματα, δι' ὧν τὸ μνημονικόν πολλάκις ἐπιδέει τὴν ἔποψιν φυσικῶν φαινομένων πρὸς τὰ ἐνδόμυχα αἰσθήματα, οὔτε ἀναλογίζονται, ὅτι ἡ καρδιά, τὸ μᾶλλον, μετὰ Θεὸν, αὐτεξούσιον καὶ ἀνυπότακτον τοῦ κόσμου, ἀποστατεῖ εἰς τοὺς τετριμμένους ὑπογραμμούς· ὅτι ἡ ποίησις ἡ ἀνόθευτος, ἡ ποίησις, ἥτις εἶνε ὠρισμένη νὰ ἡλεκτρίσῃ τὸν ἄνθρωπον, εἴτε ἀτομικῶς, εἴτε καθ' ὁμάδα, αὐτὴ ἀναβρῦει μᾶλλον ἐκ τῶν παρθενικῶν κόλπων τῆς Φύσεως, ἢ ἐκ παραδόσεως διδασκάλων, ἐκ μιμησεως μιμητῶν.

Z*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΛΜΕΡΣΤΩΝΟΣ

Ἐκ τῆς ἄρτι δημοσιευθείσης βιογραφίας τοῦ λόρδου Παλμερστῶνος.

Κατὰ τὸ ἔτος 1853, ὅτε ἡ νόσος χολέρα ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν, αἱ τῆς ἐν Σκωτίᾳ Πρεσβυτεριανῆς Ἐκκλησίας ἀρχαὶ ἀπηύθυνον πρὸς τὸν λόρδον Παλμερστῶνα, πρωθυπουργεῖοντα τότε, ἐπιστολὴν ὅπως ὑποδείξωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ὤφειλε νὰ ὀρίσῃ ἡμέραν τινὰ ἐθνικῆς προσευχῆς καὶ ταπεινώσεως. Ὁ πρωθυπουργός, (κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Cromwell, ὅστις παροτρύνων πρὸ μάχης τινὸς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ νὰ ἔχωσι τὰ πιστὰ εἰς τὸν Ὑψίστον, προσέθεσεν ἐν τέλει τὴν σύστασιν νὰ μὴ βραχῆ ἡ πυρῆτις αὐτῶν), ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς διὰ τοῦ γραμματέως αὐτοῦ·

«Ὁ ὑποκόμης Παλμερστῶν μὲ διέταξε ν' ἀναγγείλω ὑμῖν τὴν παραλαβὴν τῆς ἐπιστολῆς, δι' ἧς ἐκ μέρους τοῦ ἐν Ἐδιμβούργῳ Πρεσβυτερίου ἐρωτᾶτε ἐὰν ἡ Κυβέρνησις προτίθεται νὰ ὀρίσῃ ἡμέραν τινὰ ἐθνικῆς προσευχῆς καὶ ταπεινώσεως, ἕνεκα τῆς ἐνσκηψάσης χολέρας, συνάμα δὲ νὰ πληροφορήσω ὑμᾶς εἰς ἀπάντησιν, ὅτι ἀναντιρρήτως μὲν αἱ ἐκδηλώσεις ταπεινῆς ὑποταγῆς εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Ὑψίστου καὶ αἱ εἰλικρινεῖς ἐξομολογήσεις τῆς ἀνθρωπίνης μηδαιμινότητος οὐδέποτε τοσοῦτον ἀρμόζουσι, ὅσον ὅτε διὰ σκληρῶν δοκιμασιῶν εὐδοκεῖ ἡ Θεία Πρόνοια νὰ παιδεύῃ τὴν ἀνθρωπότητα· ἀλλ' ὅτι ὁ λόρδος Παλ-

μερστών δὲν θεωρεῖ τὴν παροῦσαν περίστασιν κατάλληλον πρὸς τοιαύτης ἐθνικῆς ταπεινώσεως ἐκδήλωσιν.

Ὁ Πλάστης τοῦ παντός ὤρισε νόμους τινὰς τῆς φύσεως, διέποντας τὰ τοῦ πλανήτου ἐν ᾧ διαβιοῦμεν· ἡ δ' εὐπραγία ἢ καὶ ἡ δυστυχία τῆς ἀνθρωπότητος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς τηρήσεως ἢ τῆς παραμελήσεως τῶν νόμων τούτων. Εἷς ἐξ αὐτῶν συνδέει τὸ τῆς ὑγείας κεφάλαιον μετὰ τῶν ἀναθυμιάσεων, αἵτινες προέρχονται ἐκ τῆς συσσωρεύσεως πολλῶν ἀνθρώπων ἐν τὸς στενοῦ χώρου, ἢ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως φυτικῶν ἢ ζωϊκῶν οὐσιῶν. Κατὰ δὲ τοὺς τοιοῦτους νόμους ἡ ἀναπόφευκτος σχεδὸν συνέπεια τῆς εἰς τοιαύτας ἐπιβλαβεῖς ἀναθυμιάσεις ἐκθέσεως εἶναι ὁ σχηματισμὸς ἢ ἡ διάδοσις τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἄλλ' ἡ Θεία Πρόνοια ἠδύδκησε ταῦτοχρόνως ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν ἀνθρώπον ἰκανόν, ὅπως δι' ἀρμοδιῶν μέτρων παρεμποδίξῃ ἢ διασκορπίξῃ τὰς τοιαύτας ἀναθυμιάσεις, καθιστῶν αὐτὰς ἀβλαβεῖς. Καθῆκον δὲ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ πιστὴ τηρήσις τῶν τοιοῦτων τῆς φύσεως νόμων, καὶ ἡ ἐξάσκησις τῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας ἡ Θεία Πρόνοια τῷ ἐχορήγησε πρὸς συντήρησιν τῆς αὐτοῦ εὐπραγίας.

Ἡ ἐνσκήψασα ἤδη χολέρα, ἥτις θεία χάριτι φαίνεται εἰσερχομένη εἰς τῆς ὑφέσεως τὴν περιοδόν, εἶναι φοβερὰ πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς χώρας ταύτης δηλοποιήσις ἄνωθεν, ὅτι παρημέλησαν ἐπὶ πολλὰ ταῦτα αὐτῶν καθήκοντα, καὶ ὅτι οἱ ἐπιφορτισμένοι τὰ τῆς καθαριότητος εἰς τοὺς ἡμετέρους συνοικισμοὺς καὶ τὰ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν αἰτίων νόσου δὲν ἐξετέλεσαν τὰ ἀνατιθεμένα εἰς αὐτοὺς χρέη μετὰ τῆς δεούσης δραστηριότητος. Ἡ γνώμη ὅθεν τοῦ λόρδου Παλμερστώνοιο εἶναι, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης, ὅπως ἀξιοθῶσι νὰ ἴδωσι ἀναστελλομένην τὴν περαιτέρω τῆς ἐπιδημίας πρόοδον, ὀφείλουσι νὰ ἐπωφεληθῶσι τοῦ ἐναπολειπομένου μέχρι τοῦ προσεχοῦς ἔαρος χρόνου, πρὸς μελέτην καὶ ἐκτέλεσιν μέτρων ἀρμοδιῶν πρὸς καθαρισμόν καὶ βελτίωσιν τῶν κατὰ τὰς οἰκείας πόλεις ὑπὸ τῶν πενεστέρων κλάσεων κατεχομένων συνοικιῶν, αἵτινες ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων ἔχουσι πρὸ πάντων τοιαύτης ἐπιβλέψεως ἀνάγκην, καὶ πρὸς καταστροφὴν τῶν πηγῶν καὶ τῶν αἰτίων τῆς ἐπιδημίας. Καθόσον, ἐὰν αἱ τοιαῦται πηγαὶ καὶ αἰτίαι νόσου ἀφειῶσιν ὡς ἤδη ἔχουσι, θὰ γίνωσι βεβαίως ἀφορμαὶ ἀσθενειῶν καὶ θανάτων πρόξενoi, ὅσω καὶ ἂν θελήσῃ, ἠνωμένον μὲν ἀλλ' ἀδρανές, νὰ ἐπιδοθῇ εἰς νηστείας καὶ προσευχὰς τὸ ἔθνος ὀλόκληρον. Πρῶτον ὀφείλει ὁ ἀνθρώπος νὰ διαπράξῃ τὰ κατὰ δύναμιν πρὸς προφύλαξιν αὐτοῦ, καὶ κατόπιν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν πρὸς τελεσφόρησιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ.»

¹ Ἐν Λονδίνο.

Δ. Β.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΘΕΡΜΑΝΣΕΩΣ

Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἀρχῆθεν συνείθιζον οἱ ἄνθρωποι νὰ θερμαίνωνται ποικίλλει ἀναλόγως τῶν ἡθῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν, καθὼς καὶ τοῦ κλίματος τῆς χώρας, ἢν οἰκοῦσι καὶ τῶν ἐκεῖ καυσίμων ὑλῶν.

Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Εὐρώπῃ εἶνε ἐν πολλῇ χρήσει τὸ κινητὸν ἐσχάριον (μαγγάλι), γνωστὸν κατὰ τὴν Δύσιν ὑπὸ τὸ ἰσπανικὸν ὄνομα brasero, σύνηθες δὲ ἤδη παρὰ Ῥωμαίους, οἵτινες ἔκκαιον ἐν αὐτῷ ξύλα εὐώδη ἢ καὶ μύρα.

Ἐν τῇ ἀρκτικῇ Εὐρώπῃ ἔχομεν τὰς γερμανικὰς θερμάστρας καὶ τὰ θερμαγώγια (calorifere), ὧν τὰ στόματα πνέουσι πανταχόσε τὴν θερμὴν.

Ὁ Ἄραψ ἀνάπτει πῦρ παρὰ τῇ σκηνῇ του, ὁ δὲ Κινέζος καταφεύγει εἰς τὰ πύρινα φρέκτά του.

Ἐν Ἰσλανδίᾳ, ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ὠχροῦ πυρὸς τῆς καιομένης τίρρης διηγεῖται ὁ πτωχὸς ἀλιεὺς εἰς τὰ τέκνα του τὰς παλαιὰς ἱστορίας τῶν Νορβηγῶν βασιλέων καὶ τῆς ἀρχαίας Σκανδιναυίας τὰ παραμύθια.

Εἰς τοῦ Λάπωνος τὴν κατοικίαν ἢ μάλλον τὴν τρύπαν, ὀλίγοι ἀνημέμοι κλάδοι σημύδας ἐπὶ τεσσάρων μεγάλων πετρῶν ἀποτελοῦσι τὴν θερμάστραν ἅμα καὶ τὴν ἐστίαν· καὶ ὁ καπνὸς προτιμᾷ νὰ μένῃ μᾶλλον πνιγηρὸς ἐντὸς παρὰ νὰ ἐξέρχεται διὰ τοῦ μικροῦ καὶ μοναδικοῦ τῆς ἐλευνῆς κατοικίας γεργίτου.

Τὸ σημερινὸν θερμαγώγιον ἐγνώριζον ἤδη οἱ ἀρχαῖοι· οὐδὲν ἄλλο εἶνε τὸ ὑπόκαυστον. Ἀλλὰ βεβαίως τὸ εἶχον πολὺ ἀτελές καὶ ἐν Πομπηναίᾳ μάλιστα οὐδὲν ἔχνος τῆς τοιουτοτρόπου θερμάνσεως ἀνευρέθη.

Ἡ ἐστία (ντζάκι) ἦτο ἄγνωτος εἰς τε τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Τὸ κλίμα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ῥώμης εἶχε τι ἀξιολογώτερον πασῶν τῶν καυσίμων ὑλῶν· τὸν ἥλιον ἐκεῖνον, τὸν θερμαίνοντα πάντας ἀπὸ Καλλίου τοῦ λακκοπλοῦτου μέχρι Διογένους τοῦ κυνικοῦ.

Οἱ Γαλάται, οἵτινες πολὺ ὀλίγον ἠγάπων τὸν καθιστικὸν βίον καὶ προστίμων μᾶλλον τοῦ ποταμοῦ τὰς ὄχθας ἢ τὴν ἐστίαν, ὁσάκις ἠναγκάζοντο νὰ ἀνάπτωσι πῦρ, τὸ ἠναπτον κατὰ γῆς καὶ ἐξήρχετο ὁ καπνὸς ἐκ τινος ἐν τῇ στέγῃ ὀπῆς.

Τὸ ἐσχάριον εἶνε τώρα ἐν χρήσει ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Τουρκίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν. Οἱ Τοῦρκοι τοποθετοῦσι τὸ τανδοῦρ ἐπὶ ταπητοστροφῶν τραπέζης καὶ κάθηνται ἔπειτα κύκλῳ, ὡς περὶ τὴν ἐστίαν οἱ Εὐρωπαῖοι, καπνίζοντες τὸ τσιμπούκιον καὶ συνομιλοῦντες.

Ἡ θερμότης ὅμως ἢ ἐκ τοῦ ἐσχαρίου ἀναδίδο-